

لزوم احترام و بزرگداشت پدر و مادر در اسلام (3)

داستان دوره‌گردی که در اثر خدمت به مادر برای او کشف حجاب ملکوت شد

مادر چون دلش گشوده شود، در آسمان باز می‌شود. دل مادر گنجینه مهر خدا و سرّ خداست. اگر بسته باشد، درهای آسمان بسته است، و اگر باز شود، درهای آسمان باز می‌شود.

علامه آیه الله حاج سید محمد حسین حسینی طهرانی (رض) در جلد اول کتاب نور ملکوت قرآن در خصوص لزوم احترام و بزرگداشت پدر و مادر چنین می نویسد:

[پس از] این بحث علمی و تفسیری از این آیه؛ و از طرف دیگر، بحث وجدانی و شهودی از تأثیر دعای مادر و پدر برای فرزند؛ و قدرت و قوّت بالا بردن وی را به معارج و مدارج کمال؛ و شواهد و تجربیاتی که مشهود است؛ به قدری است که از حیطة گنجایش خامه بیرون است. من در اینجا فقط يك برخورد خود را با کسی که در اثر خدمت مادر، به مقام عالی رسیده بود و کشف حجاب‌های ملکوتی برای او شده بود، برای شما بیان می‌کنم.

يك روز در طهران، برای خرید کتاب به کتاب‌فروشی اسلامیّه که در خیابان بوذرجمهری بود رفتم، یکی از شرکای این مؤسسه آقای حاج سید محمد کتابچی است که در انبار شرکت واقع در منتهی الیه خیابان پامنار، قرب خیابان بوذرجمهری و کتابفروشی، مشغول کار و از میان برادران شریک، او مسئول انبار و ارسال کتب به شهرستانها و یا آحیانا فروش کتاب‌های کلّی است. من برای دیدار ایشان که با سابقه ممتد دوستی و آشنائی غالباً از ایشان دیدار می‌نمودم به محلّ انبار رفته و کتابهای لازم را خریداری نمودم. صبحگاه قریب چهار ساعت به ظهر مانده بود.

مردی در آن انبار برای خرید کتاب آمده، و کمر بند چرمی خود را روی زمین پهن کرده بود؛ و مقداری از کتابهای ابتیاعی خود را بر روی کمر بند چیده بود؛ از قبیل قرآن، و مفاتیح، و کلیله و دمنه، و بعضی از کتب قصص و رسائل عملیّه و مشغول بود تا بقیّه کتابهای لازم را جمع کند؛ و بالأخره پس از اتمام کار، مجموع کتاب‌ها را که در حدود پنجاه عدد شد، در میان کمر بند بست؛ و آماده برای خروج بود که ناگهان گفت: حبیبم الله! طیبیم الله یارم، یارم، جونم!

چون نگاه به چهره‌اش کردم، دیدم. خیلی قرمز شده، و قطراتی از عرق بر پیشانی‌اش نشسته؛ و چنان غرق در وجد و سرور است که حدّ ندارد. گفتم: آقا جان! درویش جان! تنها تنها مخور، رسم ادب نیست!

شروع کرد يك دور، دور خود چرخ زدن؛ آنگاه با صدای بلند و سوزناك این ابیات از باباطاهر عریان را بسیار شیوا و دلنشین خواند:

و گر دلبر دل را چه نام است؟ اگر دل دلبر کدام است؟

نذونم دل که و دلبر کدام است؟ دل و دلبر بهم آمیته وینم

کز او گرم است بازار محبت دلی دیرم خریدار محبت

ز پود محنت و تار محبت لباسی بافتم بر قامت دل

هوای بخت بی‌بال و پرم کرد غم عشقت بیابون پرورم کرد

صبوری طرفه خاکی بر سرم کرد به مو گفتی صبوری کن صبوری

به دریا بنگرم دریا ته وینم به صحرا بنگرم صحرا ته وینم

نشان از قامت رعنا ته وینم به هرجا بنگرم کوه و در دشت

در این حال ساکت شد، و گریه بسیاری کرد؛ و سپس شاد و شاداب شد، و خندید.

گفتم: أحسنت! آفرین! من حقیر فقیر وامانده هستم. انتظار دعای شما را دارم! شروع کرد به خواندن این ابیات:

گنه از برگ و بارون بیش دیرم مو از قالوا بلی تشویق دیرم

مو از یا ویلتا اندیش دیرم اگر لا تقنطوا دستم نگیره

ز دست یار بی‌پروا بنالیم بوره سوته دلان تا ما بنالیم

اگر بلبل ناله ما بنالیم بشیم با بلبل شیدا به گلشن

بوره سوته دلان گردهم هم آئیم سخن واهم کریم غم و انمائیم
ترازو آوریم غمها بسنجیم هر آن غمگین تریم سنگین تر آئیم

گفت: «الحمد لله راحت خوب است سید! سر به سر ما مگذار! من بیچاره وامانده‌ام؛ تو هم باری روی کول ما می‌گذاری؟!» آنگاه گفت:

« يك روز من در همین أنبار آمدم؛ کتاب بخرم؛ علامه دهخدا (علامه قزوینی علی اکبر دخو صاحب تألیف لغتنامه معروف به لغت‌نامه دهخدا، چون قزوینی‌ها به رئیس ده و کدخدا، دخوه می‌گویند لذا او به دخو امضاء می‌کرده است ولی لغت‌نامه‌اش به نام دهخدا انتشار یافته است.) هم آمده بود، قدری با هم صحبت کردیم؛ من به او گفتم: انصافا شما زحمت کشیده‌اید! حقیقتا رنج برده‌اید؛ ولی تصور کنید مطلب با اینها تمام می‌شود. حیفا اگر عمر در راههای دیگر صرف می‌شد؛ چه بهره‌ها بود؟ چه خبرها بود؟ اینک بیاور ببینم تا چه داری؟! بیا تا ببینم در دستت چیست؟!»

ته که ناخوانده ای علم سماوات ته که ناپرده ای ره در خرابات

ته که سود و زیان خود ندونی به یارون کی رسی هیهات هیهات

علامه تکانی خورد آنگاه قدری در فکر فرورفت؛ و رنگش قدری تغییر کرد؛ و هیچ جوابی به من نداد.

من شما را می‌شناسم؛ در مسجد قائم نماز می‌خوانید؛ به آن مسجد آمده‌ام؛ بازهم می‌آیم. من جای معینی ندارم. شب‌ها خواب ندارم؛ در طهران پارس، طهران نو، طرشت. و این طرف و آن طرف می‌روم، به قهوه‌خانه‌ها می‌روم؛ و سر می‌زنم. منزل سابق ما نزدیک دروازه شمیران بوده است. ولی از وقتی که مادرم فوت کرده است، کمتر به آن منزل می‌روم.»

گفتم: عنایات از جانب خداوند است. ولی آیا به حسب ظاهر برای این عنایاتی که به شما شده است؛ سبب خاصی را در نظر داری؟!»

خدمت به مادر به واسطه آب دادن در شب تار و کشف حجاب ملکوت

گفت: «بلی! من مادر پیری داشتم، مریض و ناتوان، و چندین سال زمین‌گیر بود؛ خودم خدمتش را می‌نمودم؛ و حوائج او را برمی‌آوردم، و غذا برایش می‌پختم؛ و آب وضو برایش حاضر می‌کردم؛ و خلاصه به هرگونه در تحمّل خواسته‌های او در حضورش بودم. و او بسیار تند و بدآخلاق بود. بعضا فحش می‌داد؛ و من تحمّل می‌کردم، و بر روی او تبسم می‌کردم. و به همین جهت عیال اختیار نکردم، با آنکه از سنّ من چهل سال می‌گذشت. زیرا نگهداری عیال با این خلق مادر مقدور نبود. و من می‌دانستم اگر زوجه‌ای انتخاب کنم، یا زندگانی ما را به هم خواهد زد؛ و یا من مجبور می‌شدم مادرم را ترك گویم. و ترك مادر در وجدانم و عاطفهام قابل قبول نبود؛ فلذا به نداشتن زوجه تحمّل کرده، و با آن خود را ساخته و وفق داده بودم.

گهگاهی در اثر تحمّل ناگواریهایی که از وی به من می‌رسید؛ ناگهان گوئی برقی بر دلم می‌زد، و جرّقه‌ای روشن می‌شد؛ و حال خوش دست می‌داد، ولی البتّه دوام نداشت و زودگذر بود.

تا يك شب که زمستان و هوا سرد بود - و من رختخواب خود را پهلوی او و در اطاق او می‌گستردم، تا تنها نباشد، و برای حوائج، نیاز به صدا زدن نداشته باشد. در آن شب که من قلقلک را (کوزه را) آب کرده- و همیشه در اطاق پهلوی خودم می‌گذاردم که اگر آب بخواهد، فوراً به او بدهم- او در میان شب تاریک آب خواست.

فوراً برخاستم و آب‌کوزه را در ظرفی ریخته، و به او دادم و گفتم: بگیر، مادر جان! او که خواب‌آلود بود؛ و از فوریت عمل من خبر نداشت؛ چنین تصوّر کرد که من آب را دیر داده‌ام؛ فحش غریبی به من داد، و کاسه آب را بر سرم زد. فوراً کاسه را دوباره آب نموده و گفتم: بگیر مادر جان، مرا ببخش، معذرت می‌خواهم! که ناگهان نفهمیدم چه شد؟

إجمالاً آنکه به آرزوی خود رسیدم؛ و آن برق‌ها و جرّقه‌ها تبدیل به يك عالمی نورانی همچون خورشید درخشان شد؛ و حبیب من، یار من، خدای من، طبیب من، با من سخن گفت. و این حال دیگر قطع نشد؛ و چند سال است که ادامه دارد.»

در این حال گیوه خود را ورکشید؛ و کتاب‌ها را به دوش گرفت، و خداحافظی کرد و گفت: «إن شاء الله پیش شما می‌آیم»؛ و به سمت در انبار برای خروج رفت.

در این حال روی خود را به طرف ما کرده؛ و این غزل را با همان آهنگ خواند:

منم که گوشه میخانه خانقاه منست	دعای پیر مغان ورد صبحگاه منست
گرم ترانه چنگ و صبوح نیست چه باك	نواي من به سحر آه عذر خواه منست
ز پادشاه و گدا فارغم بحمد الله	گدای خاک در دوست پادشاه منست
غرض ز مسجد و میخانه‌ام وصال شماس	جز این خیال ندارم خدا گواه منست
از آن زمان که برین آستان نهادم روی	فراز مسند خورشید تکیه‌گاه منست
مگر به تیغ اجل خیمه برکنم ورنه	رمیدن از در دولت نه رسم و راه منست
گناه اگر چه نبود اختیار ما حافظ	تو در این ادب باش و گو گناه منست

و ما دیگر او را ندیدیم؛ تا يك روز نزدیک غروب که با تاکسی به مسجد می‌رفتم؛ و در چراغ قرمز دروازه شمیران منتهی الیه خیابان فخرآباد ماشین توقف کرد، از پشت شیشه ماشین سلامی کرد، و با انگشت مسبّحه خود (سبّابه) به شیشه ماشین زده و اشاره گفت: دالی!

من هم سلامی کردم، و ماشین حرکت کرد.

و من داستان او را برای بعضی از دوستان که در نواحی دروازه شمیران سکنی دارند؛ تعریف کردم؛ گفتند: ما او را می‌شناسیم؛ و مادر او را که چند سال فوت کرده است، نیز با همین اخلاق و کیفیت می‌شناختیم.

و أمّا آقای حاج سیّد محمّد کتابچی شرح حال او را بدین گونه بیان کردند که: او مردی است دست‌فروش. مقدار کمی از ما کتاب می‌خرد، به همان مقداری که می‌تواند آنها را آن روز بفروشد؛ و در کنار خیابان بساط پهن می‌کند؛ و کتابها را که مورد لزوم مردم است می‌فروشد. او مرد درست حسابی است. هر روز صورتی می‌آورد؛ و ما کتابهایش را برای او جور می‌کنیم؛ عصر همان روز که کتابها را فروخت؛ وجهش را می‌آورد. بعضی از اوقات تجاهل می‌کند؛ به طوری که کسی او را نمی‌شناسد. و ما حالات بسیار خوبی از او دیده‌ایم.

باری منظور از این قضیه، بیان نتایج معنوی خدمت به مادر است که: چون دلش گشوده شود، در آسمان باز می‌شود. دل مادر گنجینه مهر خدا و سرّ خداست. اگر بسته باشد، درهای آسمان بسته است، و اگر باز شود، درهای آسمان باز می‌شود.

دیده شده است: چه بسیاری از افراد سالک راه خدا به تهجّد و قیام شب، و صیام نهار، و ریاضت‌های مشروع مدّت‌ها به سر برده‌اند؛ ولی چون رفتارشان با مادر و پدر خوب نبوده است، از زحمات خود طرفی نبسته؛ و پس از سالیان متمادی کشف بابی برای آنها نشده است. ولی افرادی نظیر همین مرد مذکور که زیاد هم به ریاضات، و مستحبات، و نوافل، و ترك مکروهات مشغول نبوده‌اند أمّا در اثر مراعات همین اموری که به نفوس مردم وابسته است؛ از قبیل نرنجانیدن زیردست، و نرنجیدن از مردم، و توقیر و تکریم در مقابل ذوی الحقوق، از بزرگان، و اولیاء، و والدین، به مقامات عالیه، و درجات سامیه نائل آمده‌اند.